

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

УДК 341.322.5

DOI <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2024.1.13>

В. П. Пилипенко

<https://orcid.org/0000-0002-9560-2754>

доктор юридичних наук,
заслужений юрист України,
доцент кафедри міжнародних відносин
Львівського університету бізнесу і права

ПРО КВАЛІФІКАЦІЮ НЕЗАКОННОЇ ДЕПОРТАЦІЇ ТА ПЕРЕМІЩЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ ЗА МІЖНАРОДНИМ ГУМАНІТАРНИМ ПРАВОМ

Розкрито основні проблемні питання правової кваліфікації злочинних діянь держави-агресора стосовно українських дітей під час збройної агресії росії проти України. Зокрема, йдеться про такі протиправні діяння, як: втягнення та використання дітей в збройному конфлікті, їх незаконне переміщення і депортація, викрадення, вбивства, каліцтва, сексуальне насильство, а також мілітаризація дітей на окупованих державою-агресором територіях. Аналізуються статистичні дані Офісу Генерального прокурора стосовно скоєних злочинів проти дітей. Наводиться політична оцінка та правова кваліфікація дій держави-агресора щодо примусового переміщення та незаконної депортації українських дітей з тимчасово окупованих територій, які, відповідно до Римського статуту Міжнародного кримінального суду, можуть бути кваліфіковані як злочини проти людяності та/або воєнні злочини. Звернуто увагу, що відповідні злочинні діяння держави-агресора стосовно українських дітей не є хаотичними та спорадичними, і мають ознаки геноцидної політики, що переслідує мету перетворення українських дітей на ворогів власної нації. Аналізується об'єктивна та суб'єктивні складові міжнародного протиправного діяння, що вчиняється посадовими особами російської федерації під час заходів з примусового переміщення українських дітей на територію росії. При цьому, темпи і масштаби впровадження цієї політики значно посилились із повномасштабним вторгненням рф в Україну. Звертається увага на ту обставину, що такі дії посадовців російської федерації можуть бути кваліфіковані не лише як воєнний злочин депортації, а як злочин геноциду у формі насильницької передачі дітей з однієї національної групи до іншої. Наголошується на необхідності зміцнення двостороннього та багатостороннього співробітництва України з державами-союзниками, міжнародними організаціями, в контексті створення міждержавних механізмів, спрямованих на повернення українських дітей додому.

Ключові слова: незаконне переміщення і депортація дітей, воєнний злочин, злочин геноциду, Римський статут Міжнародного кримінального суду, міжнародно-правова відповідальність.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В умовах збройного широкомасштабного вторгнення рф на територію України 24 лютого 2022 року і по сьогодні, особливо гострої уваги з боку органів державної влади України та міжнародного співтовариства, потребують питання, пов'язані із скоєнням воєнних злочинів стосовно україн-

ських дітей. Йдеться, зокрема, про такі протиправні діяння, як: втягнення та використання дітей в збройному конфлікті, їх незаконне переміщення і депортація, викрадення, вбивства, каліцтва, сексуальне насильство, а також мілітаризація дітей на окупованих державою-агресором територіях.

За даними Офісу Генерального прокурора станом на 23 лютого 2024 року зареє-

стровано 126 037 злочинів агресії та воєнних злочинів (порушення законів і звичаїв війни (ст. 438 Кримінального кодексу України (далі – КК України); планування, підготовка або розв'язання та ведення агресивної війни (ст. 437 КК України); пропаганда війни (ст. 436 КК України), інші. Окремо ведеться статистика щодо скоєних злочинів проти дітей. Як повідомляє Офіс Генерального прокурора за цей період загинуло 528 дітей, а поранено – 1 230 [3]. За даними інших офіційних інформаційних джерел в період з 24.02.2023 по 15.02.2024 зниклими вважаються 2 185 дітей; знайдені – 2 3014; депортовані та/або примусово переміщені – 19 546; повернені – 388; постраждали від сексуального насильства – 13 дітей [2].

За інформацією радниці Уповноваженої Президента України з прав дитини та дитячої реабілітації Дар'ї Герасимчук, наразі держава-агресор застосовує, декілька сценаріїв для переміщення українських дітей на територію рф та білорусії «Окупанти спочатку вбивають батьків, а потім вивозять дітей на свою територію, або ж вилучають дітей безпосередньо з біологічної родини, або використовують фільтраційні заходи, під час яких забирають дітей від своїх рідних чи створюють непридатні умови для життя дитини на окупованій території. Згодом начебто добровільно росіяни пропонують батькам віддати дітей на так зване оздоровлення чи відпочинок, з якого вони не повертаються додому, або ж переміщують до рф цілі спеціальні заклади, де проживають українські діти. При цьому росіяни проводять такі заходи в повному обсязі, не даючи можливості Україні вивести своїх дітей на підконтрольну територію» [8]. Принагідно зазначимо, що першу українську дитину росіяни викрали з тимчасово окупованого Криму ще у 2014 році і Україною було офіційно зафіксовано цей злочин [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми, на які опирається автор. Науковою базою для написання цієї статті стали роботи вітчизняних науковців, які в різні часи досліджували окремі питання, пов'язані з визначенням злочину геноциду та воєнних злочинів, а саме: А. Антонович, О. Задорожного, М. Гнатівського, О. Касинюк, А. Кориневича, Т. Короткого, В. Лисика, В. Репецького, Н. Плахотнюк, Т. Сироїд, Л. Філяніна, В. Ярмачі та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. В контексті зазначеної проблеми важливим є визначення правової

кваліфікації дій держави-агресора, зокрема, її вищого військово-політичного керівництва, щодо відповідності злочину геноциду, як найтяжчому міжнародному злочину або визнання самостійним воєнним злочином примусову депортацію українських дітей з тимчасово окупованих рф територій, з метою притягнення рф до міжнародно-правової відповідальності.

Формулювання мети статті. Отже, метою цієї статті є дослідження проблемних питань, що стосуються кваліфікації злочинних діянь держави-агресора щодо незаконної депортації та примусового переміщення українських дітей з тимчасово окупованих територій у світлі норм міжнародного гуманітарного та міжнародного кримінального права.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. За даними Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини в умовах повномасштабної збройної агресії Російської Федерації на території України після 24 лютого 2022 року було виявлено численні порушення основних прав дитини: права на безпеку, права на життя, на освіту, на здоров'я та розвиток особистості, права на збереження індивідуальності, включаючи громадянство та сімейні зв'язки, права на особисте і сімейне життя, недоторканність житла, права на турботу і захист з боку держави тощо. Серед найбільш актуальних питань, які в умовах воєнного стану постійно були у центрі уваги Уповноваженого, можна виокремити: загибель та каліцтво дітей, депортація, викрадення та незаконне утримання дітей, захист дітей, які під час війни залишилися без батьківського піклування, соціальний захист дітей, які постраждали внаслідок воєнних дій і збройних конфліктів, захист прав дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей, які опинились в складних життєвих обставинах тощо.

Протягом повномасштабного вторгнення рф в Україну майже 70% українських дітей були вимушені покинути рідні домівки та переміститися в межах країни або за кордон. Війна розлучила дітей з батьками, які стали на захист батьківщини, або в умовах воєнного стану не змогли виїхати з дітьми за межі України. Діти, які перебувають в Україні, постійно наражаються на небезпеку внаслідок ворожих масованих обстрілів з боку рф, у зв'язку з пошкодженням енергосистеми, водогонів, теплопостачання, руйнуванням шкіл, лікарень, використанням окупантами вибухонебезпечних пристроїв

проти цивільних тощо» [6]. З огляду на це важливим є надання політичної оцінки та правової кваліфікації діям держави-агресора/держави-окупанта стосовно примусового переміщення/депортації українських дітей з тимчасово окупованих територій.

Відповідно до ст. ст. 7 (1) (d), 8 (2) (a) (vii)-1 та 8 (2) (b) (viii) Римського статуту Міжнародного кримінального суду [7] (далі – Римський статут), незаконна депортація та примусове переміщення цивільного населення, а отже і дітей, кваліфікуються як злочини проти людяності та/або воєнні злочини.

Натомість стаття 2 (e) Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього [10] (далі – Конвенція про геноцид), відтворена в статті 6 (e) Римського статуту, містить правило, за яким «насильницьке передавання дітей з однієї охоронюваної групи в іншу» є злочином геноциду у разі, якщо вчиняється з наміром знищити повністю або частково будь-яку національну, етнічну, расову чи релігійну групу як таку [7].

Варто також зазначити, що насильницьке передавання дітей з однієї групи в іншу було закріплене як один з елементів злочину геноциду ще 28 березня 1947 року. Зокрема, у коментарі до ст. 3 (a) проекту Конвенції про геноцид, наголошувалось, що «відокремлення дітей від батьків призводить до того, що дітям, які у такому випадку перебувають у вразливому та сприйнятливому віці, нав'язуються культура і менталітет, відмінний від батьківських. Такий процес зазвичай призводить до зникнення групи як культурної одиниці за відносно короткий час» [6]. І власне тому можна вважати, що йдеться про універсальний підхід міжнародного співтовариства щодо захисту дітей як ключового компоненту суспільного й культурного благополуччя держави та виживання нації.

Нагадаємо, що заборона геноциду є імперативною нормою міжнародного права, тобто нормою *jus cogens*, що унеможливорює будь-який відступ від неї і ця заборона існувала на універсальному рівні ще до моменту ухвалення відповідної Конвенції ООН, про що, зокрема, свідчить Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 96 (1) «Злочин геноциду» від 11 грудня 1946 року [14].

Група експертів Московського механізму ОБСЄ у своєму звіті про порушення міжнародного гуманітарного права та прав людини, воєнні злочини та злочини проти людяності, вчинені в Україні (1 квітня – 25 червня 2022 року) зазна-

чила, що під час візиту в Україну місія отримала підтвердження про наявність випадків депортацій, хоча [...] не змогла отримати точну кількість постраждалих дітей та наголосила, що масові примусові переміщення цивільних під час конфлікту на територію окупаційної сторони заборонені Женевськими конвенціями 1949 року. Така практика вважається воєнним злочином [13].

Доповідь Незалежної міжнародної комісії з розслідування порушень окупантів в Україні, крім іншого, включає інформацію про примусове переміщення та депортацію дітей, які, прирівнюються до воєнних злочинів. Комісія визначила три основні випадки, коли російська влада переміщувала українських дітей з одних районів, контрольованих російською владою в Україні, до інших таких районів, або до російської федерації. Це стосувалось дітей, які втратили батьків або тимчасово втратили зв'язок із ними під час військових дій, або ж були розділені з батьками, під час затримання у пунктах так званої «фільтрації», чи дітей, які перебували в дитячих установах.

Експерти припустили, що «російські урядові особи вжили правових та політичних заходів щодо українських дітей, переміщених до російської федерації. Зокрема, їм надавалося російське громадянство, їх влаштовували у прийомні сім'ї і це дає підстави вважати, що частині дітей доведеться назавжди залишитися в російській федерації».

Комісія разом з тим зазначила, що переміщення дітей не відповідало вимогам, що встановлені міжнародним гуманітарним правом, та не було виправдане з міркувань їхньої безпеки або стану здоров'я. Крім того, на думку експертів, існувала можливість для евакуації дітей на територію, підконтрольну Уряду України. І з цього приводу у Звіті вказано, що вірогідно, російська влада не намагалася встановити контакт з родичами дітей або з українською владою. Тому переміщення, які мали бути тимчасовими, з різних причин більшістю своєю стали тривалими, а батьки або законні опікуни та діти стикалися з низкою перешкод у налагодженні контакту, возз'єднанні сім'ї та поверненні таких дітей до України. А відповідно до статті 85 (4) (b), «невиправдана затримка в репатріації військовополонених або цивільних осіб» є серйозним порушенням Додаткового протоколу I, тобто воєнним злочином.» [6].

Принагідно зазначимо, що «17 березня 2023 року Палата Досудового провадження II

МКС видала ордери на арешт Владіміра Путіна та Марії Львової-Бєлової у зв'язку з воєнними злочинами у формі незаконної депортації населення (дітей) і незаконного переміщення населення (дітей) з окупованих територій України до рф (згідно зі ст. ст. 8 (2) (a) (vii) і 8 (2) (b) (viii) Римського статуту). У своїй Заяві Прокурор МКС Карім Хан підкреслив, що інциденти, виявлені його Офісом, включають депортацію щонайменше сотень дітей, взятих із сиротинців та дитячих будинків. Багато з цих дітей були передані на усиновлення в російській федерації. Щоб пришвидшити надання російського громадянства, законодавство рф було змінено ухваленням президентських указів. На думку Офісу Прокурора, такі дії були спрямовані на полегшення усиновлення українських дітей російськими сім'ями, а підозрювані мали намір назавжди вивезти неповнолітніх з їхньої власної країни. Незаконні депортації та примусове переміщення дітей проводили в контексті актів агресії, вчинених російськими військовими силами проти суверенітету та територіальної цілісності України, які почалися в 2014 році [6].

Російська федерація намагається виправдати незаконні депортації та примусове переміщення дітей гуманітарними міркуваннями, подаючи такий процес як евакуацію. Натомість, у рішенні Судової палати у справі «Прокурор проти Благоевіча та Йокича» зазначено, що евакуація має бути добровільним рішенням постраждалого. У цьому контексті примус не обмежується фізичною силою і також включає погрозу насильством, переслідування, затримання, психологічне пригнічення, зловживання владою, зумисне створення середовища небезпеки. Сторони в конфлікті зобов'язані запобігати переміщенню, зумовленому їхніми власними діями, зокрема залякуванням населення та невибірковими нападами. Окрім того, норма про евакуацію має захисний елемент, який відсутній у разі депортації» [6].

Важливо наголосити, що відповідні злочинні діяння держави-агресора стосовно українських дітей не є хаотичними та спорадичними, і містять ознаки геноцидної політики, яка має на меті перетворення українських дітей на ворогів власної нації. Більше того, варто зазначити, що темпи і масштаби впровадження цієї політики значно посилюються із повномасштабним вторгненням рф в Україну.

На підтвердження того, що така злочинна політика має ознаки геноцидної, дозволимо собі звернутись до елементів злочинів зазна-

чених у Римському статуті [9], де, зокрема, вказано, що для того, щоб довести вчинення злочину геноциду через насильницьке передавання дітей з однієї захищеної групи до іншої, необхідно довести наявність таких складових: 1) зловмисник насильно передав одну чи декількох осіб; 2) передані особи належали до окремої національної, етнічної, расової чи релігійної групи; 3) зловмисник діяв з наміром знищити, повністю або частково, цю національну, етнічну, расову чи релігійну групу, як таку; 4) передавання відбулося з однієї групи в іншу; 5) передані особи мали менш ніж 18 років; 6) зловмисник знав або повинен був знати про вік переданих осіб; 7) поведінка мала місце в контексті явної моделі подібної поведінки, спрямованої проти цієї групи, яка сама могла спричинити таке знищення.

При цьому, такі елементи злочинів передбачають, що насильницький характер передавання необхідно тлумачити широко, не лише як застосування фізичної сили, але і як примус, погрозу силою, утримання, психологічний тиск, зловживання владою, створення атмосфери страху та несвободи. Найбільш дискусійною на сьогодні обставиною є добровільність згоди, наданої законними представниками на вивезення дітей з тимчасово окупованих територій до таборів «перевиховання». На користь примусового характеру такого передавання неповнолітніх свідчать зокрема, психологічний тиск, адже кожному з випадків вивезення дітей з подальшим безстроковим затриманням передувало повернення кількох груп неповнолітніх, що створювало ілюзію безпеки й відчуття «поганої матері (батька)» через відмову повторити «позитивний» досвід. Ще один варіант, це зловживання владою, яке виражалось у тім, що представники окупаційної адміністрації, російські військові та/або місцеві колаборанти приходили до домівок та наполягали ухвалити «правильне рішення». Погрози і залякування теж використовувались для того, щоб подавати відмову батьків як загрозу найкращим інтересам дитини і, це було, підставою для позбавлення їх батьківських прав окупаційною владою. Й нарешті, велике значення мала також загальна атмосфера, тобто військові дії з перманентною загрозою невибіркових ракетних, авіаційних, артилерійських ударів, обмежений доступ до інформації, нерозуміння, коли відбудеться деокупація [6]. До того ж, «згода» надавалось на тимчасове переміщення, відпочинок та повернення дитини в обумовлений строк в залежно-

сті від закладу (2–3 тижні). Тому діяння росіян щодо самовільного продовження строку переміщення дітей, зміни місця їхнього перебування (зокрема, без сповіщення батьків), відмови централізовано повернути неповнолітніх не можуть бути охоплені наданою під примусом згодою. Як приклад, в одному з таборів близько 200 українських дітей віком 14–17 років утримувались без згоди їхніх батьків [6].

У Звіті від 4 травня 2023 року експерти Московського механізму ОБСЄ наголошують, що «переміщення помимо волі особи завжди містить елемент примусу, але цей елемент не обов'язково передбачає застосування фізичної чи іншої сили». Радше наголос робиться на «відсутності справжнього вибору /.../ у процесі /.../ переміщення». При цьому, як зазначається, «немає значення, чи є переміщення постійним чи тимчасовим». Експерти крім того, зробили висновок про те, що навіть попри початкову згоду від законних представників на перебування їхніх дітей у таборах, свавільне продовження російською окупаційною владою строків утримання неповнолітніх становило переміщення без згоди та сепарацію з сім'ями, що прирівнює становище таких дітей до примусово переміщених або депортованих [13].

Важливо також зазначити, що наразі Офіс Генерального прокурора продовжує розслідування спільно з МКС справи про примусову депортацію 19 546 українських дітей із тимчасово окупованих рф територій. Це діти від одного до 18 років. Більшість з них із Донецької області – 13 600 дітей, з Херсонської (1,6 тис.), Запорізької (1,3 тис.) та Луганської (1,1 тис. дітей) областей. Однак є діти з Харківської, Миколаївської, Чернігівської, Сумської та Київської областей. Органи прокуратури у цьому випадку фіксують всі елементи геноциду та розслідують факти примусової депортації українських дітей. Станом на листопад 2023 року вдалося повернути 386 дітей завдяки спільній роботі компетентних органів України та громадських організацій [1].

Зауважимо, що злочинні дії держави-агресора, спрямовані на незаконну депортацію та/або примусове переміщення українських дітей, були неодноразово засуджені на рівні парламентів іноземних держав, а також регіональних та міжнародних організацій.

Так, 15 вересня 2022 року Європейський Парламент ухвалив Резолюцію про порушення прав людини в контексті примусової депортації українських цивільних осіб до Росії та приму-

сового усиновлення українських дітей у Росії (2022/2825(RSP)) [12]. Тут зазначається, що примусове переселення та депортація українських дітей, у тому числі з інтернатних закладів, до рф і на окуповані рф території, їх примусове усиновлення російськими сім'ями є порушенням українського та міжнародного права, зокрема статті II Конвенції ООН про запобігання злочину геноциду та покарання за нього. Резолюція зобов'язує рф оприлюднити інформацію щодо перебування переміщених осіб з-поміж громадян України, надати їм свободу пересування та можливості для негайного повернення на Батьківщину. Важливо зазначити, що Європарламент в черговий раз закликає Уряд України прискорити ратифікацію Римського статуту МКС, що дозволить значно полегшити процедури, пов'язані із розслідуванням воєнних злочинів і злочинів проти людяності, включно з насильницькими депортаціями.

5 квітня 2023 року 49 держав та ЄС одногосно засудили дії рф в Україні, зокрема, примусову депортацію українських дітей, а також інші серйозні порушення щодо дітей, вчинені російськими військовими в Україні [11].

На жаль, на сьогодні неможливо встановити точну кількість українських дітей, яких насильно, всупереч їхній волі, депортовано до віддалених регіонів рф. Відомо лише, що головними напрямками депортації стали владімирская, омская, ростовская, челябінская, саратовская, московская, ленінградская області та сахалін. Тобто, зовсім не прикордонні області, а території за тисячі кілометрів від України. Шкода, але на третьому році російської агресії депортація українських дітей триває дотепер.

Як бачимо переміщення українських дітей проти їхньої волі державою-окупантом, а також підготовка ним законодавчої бази для інтеграції їх в російське суспільство, публічна рекламна кампанія для заохочення таких дій та подальше «перевиховання» й асиміляція є складовими одного плану. Навряд чи можна вважати цей процес просто депортацією. За всіма ознаками це насильницька передача дітей з однієї національної групи до іншої, а тому може бути кваліфікована як міжнародний злочин геноциду, метою якого є знищення конкретної національної групи – українського народу.

Війна триває і такі злочинні дії продовжуються й досі. На сьогодні не відомо, скільки тисяч українських дітей вже «інтегровано» в російське суспільство, й не відомо чи усвідомлюють ще вони себе українцями? Чи зможе

Україна повернути їх додому? На ці та багато інших питань сьогодні, на жаль, немає відповіді. Саме тому, ситуація щодо депортації українських дітей повинна бути ретельно вивчена Офісом прокурора МКС на предмет наявності в діях російських високопосадовців ознак міжнародного злочину геноциду.

Висновки та пропозиції. Вбачається, що пріоритетними напрямками в контексті забезпечення захисту прав дітей в умовах міжнародного збройного конфлікту, мають бути вироблення і схвалення єдиного стандарту документування виявлених воєнних злочинів, створення місць безпеки для дітей, що постраждали від війни та їхніх родин, вироблення дієвого механізму компенсацій та виплати репарацій постражданим від воєнних злочинів, необхідність створення центрів допомоги для дітей, які стали свідками та/або потерпілими від жахливих злочинів, а також реалізація проекту відновлювального правосуддя для неповнолітніх, об'єднання зусиль задля подальшої ефективної взаємодії та захисту прав дітей ювенальними прокурорами. З метою реалізації багатьох із цих заходів, важливо отримати свідчення від дітей, які стали свідками та/або постраждалими від таких воєнних злочинів, з мінімальним для них психологічним травмуванням і в дружньому середовищі.

Актуальним є також посилення двостороннього та багатостороннього співробітництва України з державами-союзниками, міжнародними організаціями, та вироблення відповідних механізмів, спрямованих на повернення українських дітей додому. Принагідно відзначимо, що Канада і Україна в лютому 2024 року домовились про заснування міжнародної коаліції, яка працюватиме над поверненням в Україну дітей, примусово вивезених з окупованих територій до інших окупованих регіонів чи у РФ [4].

Особливо дозволимо собі наголосити, що 2 лютого 2024 року Міжнародний Суд ООН визнав свою юрисдикцію у позові України до РФ щодо спотворення поняття «геноциду». Це справа, яку Україна порушила проти РФ через кілька днів після початку повномасштабного вторгнення. Незважаючи на те, що Міжнародний Суд не буде встановлювати, чи вчиняла РФ геноцид проти України але позитивним є те, що рішення по суті у цій справі може створити додатковий правовий посил і для інших судових процесів, у яких Україна намагається зараз та намагатиметься в майбутньому притягнути РФ та її військово-полі-

тичне керівництво до міжнародно-правової відповідальності.

Список використаної літератури:

1. Генпрокурор: Продовжуємо тісну співпрацю з МКС у справі примусової депортації українських дітей. 15.11.2023. URL: <https://interfax.com.ua/news/general/947867.html>
2. Діти війни. 24.02.2022-16.02.2024. URL: <https://childrenofwar.gov.ua/>
3. Злочини, вчинені в період повномасштабного вторгнення РФ. Станом на 16 лютого 2024. Офіс Генерального прокурора. URL: <https://www.gp.gov.ua/>
4. Канада й Україна створюють міжнародну коаліцію з повернення українських дітей, вивезених у Росію. 02.02.2024. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/02/2/7178785/>
5. Першу українську дитину росіяни викрали з окупованого Криму ще у 2014 році, це геноцид, – Лубінець 1 лютого, 2024. URL: <https://espresso.tv/suspilstvo-pershu-ukrainsku-ditinu-okupanti-vikrali-z-okupovanogo-krimu-shche-u-2014-rotsi-tse-genotsid-lubinets>
6. Політична оцінка та правова кваліфікація дій держави-агресора щодо українських дітей. Порушення прав українських дітей на тимчасово окупованих територіях України та у Росії: депортація, милітаризація, індоктринація. Спеціальна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. URL: <https://ombudsman.gov.ua/childrenofwar-2023/>
7. Римський статут міжнародного кримінального суду від 17.07.1998. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588
8. Шість підступних сценаріїв: радниця Зеленського розповіла, як окупанти вивозять українських дітей до РФ. URL: <https://trueua.info/news/shist-pidstupnih-scenariiv-yak-okupanti-vivozyat-ukrainskih-ditej-na-teritoriyu-rosii>
9. Elements of Crimes [від 9 вересня 2002 р.]. URL: <http://www.icc-cpi.int/Menu/ICC/Legal+Texts+and+Tools/>
10. Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (9 December 1948). URL: https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocity-crimes/Doc.1_Convention%20on%20the%20Prevention%20and%20Punishment%20of%20the%20Crime%20of%20Genocide.pdf
11. Deportation of Ukrainian children: “Russia cannot deny the truth”, 5 квітня 2023 року. URL: <https://onu.delegfrance.org/deportation-of-ukrainian-children-no-amount-of-disinformation-spread-by-russia?fbclid=IwAR0Vq5-1S3o-X2S1PGh255u00V5cMU61E6BpjLklu0j-43AxMbRCBtIDXBc>

12. European Parliament resolution of 15 September 2022 on human rights violations in the context of the forced deportation of Ukrainian civilians to and the forced adoption of Ukrainian children in Russia (2022/2825(RSP)). URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0320_EN.pdf
13. Report on Violations of International Humanitarian and Human Rights Law, War Crimes and Crimes against Humanity Committed in Ukraine (1 April – 25 June 2022), 14 липня 2022 року. URL: <https://reliefweb.int/report/ukraine/report-violations-international-humanitarian-and-human-rights-law-war-crimes-and-crimes-against-humanity-committed-ukraine-1-april-25-june-2022>
14. UN General Assembly Resolution 96 (1) "The Crime of Genocide" dated December 11, 1946: URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/033/47/PDF/NR003347.pdf?OpenElement>
-

Pylypenko V. P. The qualification of illegal deportation and transferring of Ukrainian children in the context of international humanitarian law

the main challenging issues of legal qualification of criminal acts of the aggressor state against Ukrainian children during the international armed conflict are revealed, in particular, such unlawful acts as: involvement and use of children in armed conflict, their illegal transfer and deportation, abduction, murder, mutilation, sexual violence, and militarization of children on the territories occupied by the aggressor state are revealed. Statistics on crimes against children, provided by the Office of the Prosecutor General, are analyzed. Political assessment and legal qualification of the actions of the aggressor state regarding the forced displacement and illegal deportation of Ukrainian children from the temporarily occupied territories, which, according to the Rome Statute of the International Criminal Court, can be qualified as crimes against humanity and/or war crimes, is provided. The objective and subjective components of the international illegal act committed by the officials of the russian federation during the measures for the forced transfer of Ukrainian children to the territory of russia are analyzed. It is substantiated that the relevant criminal acts of the aggressor state against Ukrainian children are not chaotic and sporadic, and have features of a policy of genocide aimed at turning Ukrainian children into enemies of their own nation. At the same time, the pace and scale of the implementation of this policy have significantly increased since the full-scale invasion of russia in Ukraine. Attention is drawn to the fact that such actions of officials of the russian federation can be qualified not only as a war crime of deportation, but as a crime of genocide in the form of the forcible transfer of children from one national group to another. It is emphasized on the necessity of strengthening bilateral and multilateral cooperation between Ukraine and its allies and international organizations in the context of creating international mechanisms aimed at returning Ukrainian children home.

Key words: *illegal transfer and deportation of children, war crime, crime of genocide, Rome Statute of the International Criminal Court, international legal liability, etc.*